

Mayer Farkas OSB

Jedlik Ányos élete és tudományos kutatásai
(Összefoglaló tanulmány)

Postumus kiadás

Sajtó alá rendezte: Székács István

3. rész: Összegzés, források

Befejezésül
Forrásaim

Befejezésül

Jedlikről az emberről kellene szólni. Erről már megjelent egy külön tanulmányom. Ez megtalálható az interneten, a Magyar Elektronikus Könyvtárban a Király Árpád összeállításában megjelent Jedlik Ányos Munkásságáról szóló cikkgyűjteményben:

<http://mek.oszk.hu/05200/05230/>

Itt csak Sötér István szavait idézem az Akadémia jubileumára írt rövid Akadémia-történetéből (A sas és a serleg. Akadémiai arcképek. Akadémiai, 1975. 29.):

„Jedlik Ányos annyira kimagaslik kortársai közül, hogy az utókor nehezen érti meg azt a hol szerénynek, hol közömbösnek vagy éppen játékosnak vélt magatartását, mellyel korát megelőző nagy felfedezéseit látszólag semmibe vette, ládájában vagy íróasztalán heverni hagyta. Jedlik egyéniségében és életpályájában sajátos öntudat párosul a derűvel, az összhanggal és az életbölcsséggel, és mindehhez járul még szerzetesi neveltetésének következményeként az aprólékos, türelmes és lelkiismeretes „bencés munkának” [A francia nyelvben a hosszú és fáradtságos munkát hívják így, amelyik türelmet igényel. L. például Petit Larousse, 1961. 114. l. a Benedictine címszónál. MF.] az a hagyománya, mely a szabadverseny 19. századi szellemével, a tudományt is versenypályának tekintő új felfogással oly kevésbé fér össze. Jedlik különös és erőteljes egyéniségét könnyen vélheti talányosnak olyasvalaki, aki megfelelkezik arról, hogy benne valamely archaikus felfogás öltött testet. Jedlik megnyugvást nyert az alkotás névtelenségében, s egyedül a munkában talált jutalmat és kielégülést. A késő öregkorában is ép, friss elmével munkálkodó Jedlik Ányost sem akkor, sem korábban nem láthatjuk ügyefogyottnak, s nem vádolhatjuk képmutató szerénységgel. Valójában közel áll a múlt századnak ahhoz a rendkívüli embertípusához, melynek vonásaiból Jókai a hőseit megformálta.”

Eötvös mondja Jedlik jelleméről emlékbeszéde elején:

„...a szülői ház szokásai s az otthon töltött gyermekévek apró eseményei még öreg korában is visszatükröződhetnek némely egyéni sajátosságain, mégis jellemének azon lényeges tulajdonságai, a melyek őt az utódok megemlékezésére méltóvá tették, az általa önelhatározásával választott családnak, a magyar bencés rendnek családi vonásait mutatják. A rendítetlen hit Istenben, a tudományszeretet, a tanítónak soha nem lankadó szorgalma, az embertársainak bajai iránt fogékony jó szív, az önzetlen hazaszeretet, mind olyan vonások, melyek Jedlik jellemében rendjének hagyományos szokásai nyomán indultak fejlődésnek és erősödtek meg. Szerzetesi életéből származott azonban egy nagy hibája is, a félénk elzárkózottság, a mely akadályozta abban, hogy másokkal való érintkezése által tudományos látköre kibővüljön, és hogy viszont ő tudományával másokra éltető hatást gyakoroljon.”

És idekíváncsoznak még Eötvös Loránd záró gondolatai az emlékbeszédből:

„Közöttünk már csak emléke él tovább, nem mint szellemóriásé, a kit csak bámulni tudnánk, hanem mint úttörő munkásé, a kit követhetünk. ... Használja fel mindegyikünk azt az időt, melyet neki a mindenható e földi életútjára kimért, a maga elvállalt feladatának teljesítésére olyan kitartással és olyan takarékosan, mint a hogy felhasználta Jedlik azt a közel száz évet, a mely Isten különös kegyelméből neki jutott.”

Forrásaim

Röviden ezekről is meg kell emlékezmem.

Forgattam a pannonhalmi kéziratárban levő Jedlik-kéziratokat. Ugyancsak használtam könyvtárunk anyagából Jedlik eredeti cikkeit. Köszönet a könyvtárosoknak a sok segítségért, amit alkalmas–alkalmatlan időkben kérve is mindig készségesen teljesítettek.

Ferenczy Viktor: Jedlik Ányos István élete és alkotásai. 1800–1895. A győri bencés gimnázium évkönyveiben jelent meg, négy éven keresztül 1935/1936 – 1938/1939. Különlenyomatban is. (Pontosan 701 lap.)

Alapos munka. Igyekszik Jedlik alkotásait a kora fizikája alapján is értékelni. Az eszközök előzményeit, utóéletét mindig ismerteti. Ha valami érdekesre akadtam a kéziratokban, kiderült: „a” Ferenczyben megvan, a lényeges adatok szó szerint, az idegen nyelvűek így is, meg lefordítva is. Új kiadása is megjelent 2000-ben, a győri bencés gimnáziumban. Itt beszerezhető. Sajnos, szükségessé vált javító utószó nem került bele.

Holenda Barnabás: Jedlik Ányos. In: Műszaki Nagyjaink III. 39–84. A Gépipari Tudományos Egyesület kiadása. Bp. 1967. Különlenyomat is.

Nem túl hosszú, mégis sokatmondó életrajz Jedlikről. Jó irodalom is van benne. Jedlik irodalmi működésén kívül a Jedlikről szóló művek, mellettük olyanok is, amelyek alapján működését jobban értékelhetjük (találmányainak „újralfedezése”, mai használata). Holenda Barnabás fizikustársa, tanártársa volt Ferenczynek. 1938-tól igazgatója is. Együtt dolgozhattak, a problémákat megbeszélték. Az első nagyobb életrajzot is Holenda írta Jedlikről (Pannonhalmi Szemle, 1928. 1. és 2. szám és ugyanez egy időben a Matematikai és Fizikai Lapokban is megjelent). Többször írt kisebb cikkeket is egyes alkotásairól.

Horváth Árpád, Ferenczy tanítványa is volt, sokat foglalkozott technikatörténettel, szintén rengeteget tett Jedlik megismertetésére. Róla szóló regényein kívül (ezek regények) a Fizikai Szemlében jelent meg két cikke:

Jedlik Ányos élete és alkotásai. 1957. 5. szám, 139–149. Alapos ismertetés, megvédi benne Jedliket a szokásos, ma is sokszor élő „lekezeléstől”.

Az egysarkú dinamó újjáéledése. 1960. 12. szám, 355–358.
és Jedlik életrajza a Múlt Magyar Tudósai sorozatban.

Jedlik egyes alkotásait külön értékeli:

Bartoniék Géza: in: Guillemin, Amédée: A mágnesség és elektromosság. Bp. 1885. 876 p. (Jedlikről: p. 672.) a magyar fordításhoz írt jegyzetekben Jedlik villamfeszítőjét ismertette, (ezt a részét a könyvnek ő fordította, nyilván a jegyzetet is ő írta hozzá a 831–837 lapon).

Palatin Gergely: Jedlik osztógépéről. In: Matematikai és Fizikai Lapok, 1893. pp. 229–234.

Palatin Gergely: Optikai rácsok és az őket készítő osztógépek. In: Pannonhalmi Főapátsági Szent Gellért Főiskola Évkönyve, 1910–11 [1911] 217–236.

Horváth Tibor: 100 éves a Jedlik-féle dinamó. Elektrotechnika, 1961. 12. szám, 529-531.

Horváth Tibor: Jedlik Ányos villamfeszítői mai szemmel. Technikatörténeti Szemle. V. 1970. 161-171.

Opitz László: Jedlik Ányos automatagépe. Technikatörténeti Szemle. VII. 1973. 125-140.

Laczik Bálint: Jedlik Ányos rezgési készüléke. Technikatörténeti Szemle, 1995.

A **Jedlik Ányos Társaság** adott még ki több munkát:

Verebély László: Jedlik Ányos két úttörő találmányáról. Budapest, 1994. [1929-es előadása 1930-ban jelent meg, ennek új kiadását jelentette meg a Társulat a magyar mellett németül és angolul is.]

Jedlik-bibliográfia Budapest, 1995. [Készül bővített új kiadása is.]

Jedlik Ányos emlékezete. Budapest, 2000. [Elsősorban Jedlikről szóló cikkek gyűjteménye.]

Jedlik Ányos tisztelete. Budapest, 2002. [Elsősorban a Jedlikkel foglalkozó elődökről szóló cikkek gyűjteménye.]

Főleg ebből a kettőből van Király Árpádnak a MEK-ben előbb idézett válogatása.

Folyóiratokban, és az interneten

is lehet találkozni sok, Jedlikről való írással. Sajnos, a legtöbb nem törődik a pontos adatokkal, többről azt mondhatnánk, a szerző nem is ismeri Jedliket.

A fenti szerzőkön kívül nagyon ajánlom még

Radnai Gyula több, Jedlikről, vagy róla is szóló cikkét, több felkerült az internetre is.

Ugyancsak megbízhatók **Kovács László** cikkei, ezekből is több található az interneten.

A 200 éves jubileumra sokat dolgozott **Baksa Péter** a győri Jedlik iskola nyugalmazott tanára, helyettes igazgatója. Az ő dolgai is megtalálhatók az interneten.

De egyéb sok más írás is jelent meg Jedlikről. A legtöbb nem mond többet a már ismertnél.

Azért pl. egy újságban megjelenő jó cikk segíti Jedlik ismeretét, felkeltheti főleg az ifjabbak érdeklődését („Egy újszülöttnek minden vicc új”). Sajnos, nagyon sokan csak éppen egy alkalommal kezdenek írni Jedlikről, egy könyvet, cikket elolvasnak (jó, ha nem regényt, vagy novellát), ennek alapján, azt legtöbbször félreértve, hibáit „tovább ragozva” írják róla. Ezek nem segítenek!